

WERINON

— U I T G A V E V A N D E —
HISTORISCHE KRING · NEDERHORST DEN BERG
—

JUNI 1997 · NR 26

Nederhorst den Berg - Overijssel

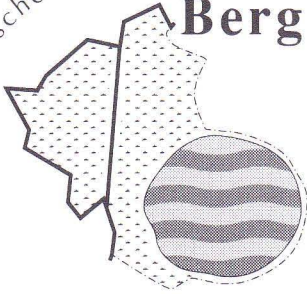
Historische Kring Nederhorst den Berg

Bestuur	Voorzitter	J.E. Jansen Dammerweg 15E 1394 GM NdB, tel. 0294-254152
	Secretaris	A.M.E. Baar Torenweg 9 1394 EA NdB, tel. 0294-251804
	Penningmeester	K. Scherpenhuijsen Overmeerseweg 76 1394 BE NdB, tel. 0294-251727
	Leden	J.F.A. Baar Kerkstraat 6 1394 CX NdB, tel. 0294-254309 W.J. van Deutekom Uiterdijksehof 14 1394 GM NdB, tel. 0294-253343 R.J. Verkaik Pieter de Hooghlaan 24 1394 GK NdB, tel. 0294-254317
Redactie		G.J.M. Baar Zoddeland 26 1394 KR NdB, tel. 0294-254368 T. Griffioen Kuijerpada 6 1394 DA NdB, tel. 0294-254106 J.F.A. Baar Kerkstraat 6 1394 CX NdB, tel. 0294-254309
Tekstverwerking		N.W.J. Breed Fazantelaan 1 1394 CH NdB, tel. 0294-251645
Omslag, ontwerp en technische realisatie		P. Griffioen Lange Wetering 11 1394 KC NdB, tel. 0294-254603
Lidmaatschap		f 25,— per jaar Bankrekeningnr. 32.82.24.138 RABOBANK Nederhorst den Berg girorek.nr. van de bank: 368387

Niets uit deze uitgave mag, op welke manier dan ook, verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden zonder schriftelijke toestemming van het bestuur.

Nederhorst den Berg

Historische Kring

juni 1997, nummer 26

jaargang 7

opgericht: januari 1988

Inhoud:

Pagina

- 658 - Mededelingen en berichten
- 662 - Expositie "De Stelling van Amsterdam"
- 663 - Van de kaart - Ruud Verkaik
- 665 - Nederhorst den Berg zelfstandig (2) - Jan Baar
- 674 - Het buitenverblijf "Schulpenburg" in Overmeer
- Els N.G. van Damme
- 687 - Sprekend verleden - Gerard Baar

Mededelingen en berichten

Het aanzien van *Werinon* nr. 26 zal iets anders zijn dan u gewend bent. De heer Breed, onze vaste tekstverwerker, is nu om gezondheidsredenen niet in staat dit werk te doen. Wij wensen hem van harte beterschap.

De teksten zijn deze keer verwerkt door de heer J.E. Jansen.

Lezing Huizer klederdracht

Op dinsdag 8 april jl. hield mevrouw Gerrie Otten een boeiende voordracht over haar hobby, die leidde tot een grote collectie van alles wat maar met de Huizer klederdracht te maken heeft. Ze gaf een helder overzicht van het leven in het vissers- en boerendorp rond de eeuwwisseling.

De 30 toehoorders kwamen zeer veel te weten over Huizen en de Huizers.

Expositie "*Nederhorst den Berg in beeld*"

Van vrijdag 17 t/m zondag 19 oktober a.s. verzorgt de Werkgroep Exposities een tentoonstelling in "De Bergplaats" aan de Kerkstraat. Het tentoongestelde zal voornamelijk komen uit de eigen collectie van de Kring. Maar uiteraard is alle materiaal dat kan bijdragen tot een mooie tentoonstelling, welkom. Mocht u in het bezit zijn van enig beeldmateriaal (foto's, dia's, film of video) dat gebruikt kan worden, dan horen wij dat graag van u.

Foto-wedstrijd

In het kader van de expositie organiseert de HKN een foto-wedstrijd. Elke foto die maar enigszins in relatie staat met Nederhorst den Berg, kan meedingen naar een van de 3 beschikbare prijzen.

Enkele hoofdpunten uit het reglement van deelname:

- * minimumformaat 18x24 cm; maximumformaat 30x40 cm;
- * maximaal 5 inzendingen per deelnemer;
- * alle inzendingen worden eigendom van de HKN;
- * bij publicatie zal de naam van de maker vermeld worden;
- * foto's mogen zowel in kleur als in zwart/wit worden ingediend;
- * einddatum inlevering: 26 september 1997.

Inleveren bij Jan Baar of Ruud Verkaik (adressen zie binnenzijde omslag). Het volledige reglement is aldaar eveneens verkrijgbaar.

Video

Wij zijn op zoek naar iemand die ons kan helpen bij het samenstellen van een mooie, overzichtelijke videoband uit alle videobanden die in ons bezit zijn.

Als u die iemand bent, neemt u dan contact op met Ruud Verkaik. U kunt zo een goede bijdrage leveren aan het vastleggen en bewaren van de historie van Nederhorst den Berg.

Schenken

- * fles *Grand Vin du Chateau de Nederhorst 1972* (H. Van der Aar)
- * getuigschrift Warinschool 1931, oorkonde Crescendo 1969, twee bijbeltjes (J. Van Huisstede Czn)
- * diaprojector (Kinderman) met toebehoren (fam. Van Ham)
- * "Molens van Nederland" door H. Besselaar (N. Struijving-van der Vliet, Hoorn)
- * "De Kampioen", uitgaven van de ANWB, jaargangen 1941 en 1950 t/m 1953 (Q. Van Huisstede)
- * veertig ansichtkaarten van Nederhorst den Berg (P. Van Haagen, Spiegelhuijs)
- * bakkerijgereedschap en notitieblok (J. Van Wijngaarden)
- * folders "Horstermeer 100-jaar", opening sporthal en Zomerspektakel (J.E. Jansen)
- * twee foto's van de brug [1951] en een foto mobilisatie

1939 (A. Langeveld-van der Voorn, Texel)

* benen scheermes, oorwarmers, koperen unster (J. van Huisstede Czn)

* bomdeksel, gevonden bij de NERA (J. van Wijngaarden)

* kopie catalogus expositie "Peter de Grote en Holland", Peetersburg (N. Struijving-van der Vliet)

* foto drie huisjes aan de Torenweg (L. Middelkoop-Ketelaar)

* folder opening winkel P. van Huisstede, Overmeer [1949] en foto oude winkel Van Huisstede-Hermes, Overmeer (J. van Huisstede Czn)

* steen met inscriptie *WEN*, gevonden in de Spiegelpolder (Kim Quant)

* tekst lezing Historische forten aan de Vecht (Ron Zeller)

In het gemeentehuis op de eerste verdieping kunt u in de vitrine van de HKN enige voorwerpen uit onze collectie bekijken. De mini-expositie is onlangs gewisseld.

Tentoonstellingen

* *Kleurenpracht in klederdracht* - poppen in klederdracht vanuit heel Nederland en *Huizen, het werkzame leven*, de vaste expositie in het **Huizer klederdrachtmuseum** [Havenstraat, Huizen].

* *Mammoeten in het Gooi* - **Geologisch museum Hofland** [Laren] t/m 11 januari 1998.

* *Pronk met pen en penseel* - tekeningen van steden en dorpen in Noord-Holland in de eerste helft van de 18e eeuw van Cornelis Pronk. Tevens wordt aandacht besteed aan de huidige topografische situatie van de getekende afbeeldingen. Van 31 mei t/m 17 augustus 1997 in de **Vleeshal** op de Grote Markt te Haarlem.

* *Terug naar de schoolbanken, de geschiedenis van het basisonderwijs in Huizen vanaf de 16e eeuw tot heden* - **Huizer museum Het Schoutenhuis**, t/m 27 november 1997.

Literatuur

E.N.G. van Damme: De buitenplaats "Vechtlust" in Nederhorst den Berg.

In: Tussen Vecht en Eem, 15e jrg., nr. 1, febr. 1997.

Drs. E. Munnig Schmidt: Plaatsen aan de Vecht en Amstel (vierde druk)

Els N.G. van Damme: De buitenplaats "Vecht en Bergzicht", alias "Klemansplaats" aan de Hinderdam (17e eeuw - 1835).

In: Jaarboek van het Oudheidkundig genootschap "Nifterlake" 1996.

A.A. Manten: Plannen tot het inpolderen van de Oostelijke Vechtplassen.

In: Tussen Vecht en Eem, 15e jrg., nr. 2, mei 1997.

Werkgroep Overmeer

Wij zijn naarstig aan het zoeken in archieven naar feiten en gebeurtenissen uit de geschiedenis van Overmeer. En de bierbrouwerij van ouds "'t Lam", die in de buurt van Schulpenburg gestaan heeft.

Een voorbeeldje:

De heer Adrianus Hendrik Hellemans, behanger, wonende te Utrecht, toezien voogd over Jansje, Maria en Gerritje, minderjarige kinderen van de overleden heer Johan Gerhard Kohlbrugge, in leven korenmolenaar te Weespercarspel, en zijn eveneens overleden vrouw Suzanna Maria Menzo, machtigt de Heer Johannes Roosendaal, klerk te 's-Graveland, tegenwoordig te zijn bij de openbare veiling en verkoop van: Een huis met erf en grond staande en gelegen te Overmeer, van ouds genaamd "de Brouwerij".

Ook mag Roosendaal de benodigde akten ondertekenen.

Het procesverbaal hiertoe is opgemaakt op 23 juni 1869.

EXPOSITIE "DE STELLING VAN AMSTERDAM"

Ron Zeller

De Stelling van Amsterdam is een voormalige verdedigingslinie rondom Amsterdam met een lengte van 135 km, waarin 42 forten zijn opgenomen. Behalve forten maken ook linedijken, genieloodsen, sluizen en munitiemagazijnen deel uit van de Stelling.

De Stelling is aangelegd in de periode van 1883 tot 1914 op een afstand van 15 tot 20 km van Amsterdam. Hierdoor kon de hoofdstad buiten bereik van vijandelijk artillerie- en mortiervuur blijven. Het gebied buiten de Stelling kon in tijden van gevaar onder water worden gezet (inundatie) om de aanvaller op afstand te houden.

De Stelling van Amsterdam heeft zijn tijd als verdedigingswerk gehad, maar tot op de dag van vandaag zijn veel onderdelen van het stelsel uitzonderlijk gaaf gebleven. Om de Stelling als geheel in stand te houden, werd deze in december 1996 geplaatst op de Werelderfgoedlijst van de UNESCO. Dit betekent erkenning als internationaal monument.

De expositie, die eerder te zien was in het stadhuis/muziektheater van Amsterdam, geeft door beeldmateriaal en informatieve teksten een historische schets van deze voormalige kringstelling en een indruk van de tegenwoordige landschappelijke en ecologische betekenis.

De expositie is tot en met 8 juli te zien in het gemeentehuis van Nederhorst den Berg. Bij de expositie is een rijk geïllustreerde gids verkrijgbaar, waarin een zestal fietsroutes en een historische beschrijving van alle verdedigingswerken van de Stelling van Amsterdam zijn opgenomen.

Openingstijden gemeentehuis: maandag t/m vrijdag van 8.30 tot 12.30 en van 13.30 tot 16.00 uur (behalve vrijdagmiddag)

Van de kaart

Ruud Verkaik

Nederhorst den Berg - Overmeer

De foto van de voorpagina is rond 1935 genomen vanaf het begin van de Vreelandseweg, richting Vreeland. Links staat "de Herberg" en rechts, achter de mooie lantaarnpaal en het ANWB-bord, het oude poldergemaal van de Horstermeer. Dit stoomgemaal uit 1905 was in deze tijd al buiten gebruik. Het werd bewoond door de familie Hoed.

Links aan de herberg was een garage met twee grote deuren aangebouwd. Aan de handkar te zien was deze garage misschien op dit moment in gebruik als werkplaats. Daar achter waren twee woningen, waar o.a. Veenendaal woonde.

Het witte huis met rieten kap hoorde bij "Schulpenburg". Het werd voor een deel bewoond door de familie Matthezing, die voordien een wasserijtje dreef aan de Meerlaan (nu nr. 19). Ook fietsenmaker Vossepoel woonde daar en had er zijn werkplaats en winkel. Achter Schulpenburg waren tuinen. Menig Overmeerder huurde daar een stuk tuingrond. De tuinen liepen door tot het "Polderhuis", ongeveer daar waar nu 'Spar Overmeer' staat. In deze jaren was het buurtschap Overmeer alleen langs de Overmeerseweg (vanaf hoek Lijsterlaan nu) en de Vreelandseweg (tot hoek Esdoornlaan nu) bebouwd, met een kleine uitloper in de Meerlaan.

In 1956 bouwde Willem Hoetmer tussen Schulpenburg en de herberg een woonhuis annex zuivelwinkel (nu kapsalon "'t Haarstation"). Schulpenburg zelf verdween en moest plaatsmaken voor de Christelijke kleuterschool "Van Harinxma thoe Slooten" die inmiddels ook al weer is afgebroken.

Van deze zelfde plek zijn nog twee oudere kaarten. Bij vergelijking is goed te zien wat er voor de opname van deze kaart (op de omslag) ook al was afgebroken, zoals huisjes van Flip Marcel en Griet de Jong met daarachter een grote schuur.

Dit "centrum" van Overmeer moet vroeger toch wel gezellig

aangedaan hebben met de oude panden van Schulpenburg en de herberg, de winkel van De Jong (later Van Huisstede-Hermes), slager Snel, bakker Snel en de winkel van de dames Van Huisstede (nu kapsalon "'t Kniphoekje"). De tocht van de Horstermeer, de huisjes aan het begin van de Meerlaan en de Kolk naar de Vecht bepaalden mede dit buurtgezicht.

Van de geschiedenis van Schulpenburg is recent aardig wat te voorschijn gekomen (*zie elders in dit nummer*). Wat betreft de "Brouwerij", die schuin tegenover Schulpenburg aan de Vechtzijde van Overmeer stond, worden pogingen ondernomen feiten en gebeurtenissen boven water te krijgen. Overmeer biedt nog volop onderzoeksmogelijkheden!

NEDERHORST DEN BERG ZELFSTANDIG (2)

Jan Baar

In 1968 komt het plan om Nederhorst den Berg en Nigtevecht samen te voegen weer op de proppen. De minister van Binnenlandse Zaken informeert naar het gevoel van de Raad. Voornaamste reden voor het onderzoek naar de mogelijkheden is de geringe omvang in oppervlakte en inwonertal van het dorp aan de overzijde van de Vecht. De Raad van Nederhorst den Berg ziet weinig bezwaren, maar vindt wel, dat er dan eigenlijk een vaste oeververbinding tussen de twee kernen moet komen.

Uiteraard is ook de vraag bij welke provincie de nieuwe gemeente ingedeeld moet worden aan de orde. Wat dit punt betreft is de raad niet unaniem.

Vervolgens verschijnt er in augustus 1971 een ontwerp-regeling om Nederhorst den Berg en Nigtevecht samen te voegen en de nieuwe gemeente in te delen bij de provincie Utrecht.

Nederhorst den Berg samen met Nigtevecht?

Op 23 november 1971 wordt een hoorzitting voor de bevolking gehouden. In de vergadering van 9 december probeert de gemeenteraad tot een uitspraak te komen.

Raadslid Sizoo merkt op, dat hij de op de gehouden hoorzitting naar voren gebrachte meningen zeer interessant vond. De avond heeft de meningsvorming van de raadsleden zeker gediend. Het grootste nadeel van de plannen is het ontbreken van een brug. De twee gemeenten vormen tot dan toe zeker geen maatschappelijke eenheid.

De heer Blok is niet zo voor een brug. Die zal veel te veel verkeer aantrekken, terwijl een van de voordelen voor samenvoeging juist zou kunnen zijn, dat het natuurlijke karakter van de streek mogelijk beter bewaard kan blijven. Ook wethouder Roukens vindt een goede pontverbinding voldoende. De brug en de financiering daarvan vormen een onzuiver element in de discussie. De heer

Galesloot ziet de vereniging der twee gemeenten meer als een soort lijfsbehoud, daar anders samenvoeging met 's Graveland dreigt.

Wat betreft de provinciale indeling zijn de meningen zeer verdeeld. De voorzitter en de VVD-fractie voelen veel voor indeling bij Utrecht, omdat dan het landelijke Vechtkarakter beter gehandhaafd zou kunnen worden. Ook de relatie met het Utrechtse Plasengebied kan dan goed benut worden. CCP, PvdA en Alternatief '70 vinden, dat de gemeente duidelijk maatschappelijk betrokken

Aronds
24 Aug
'68

Nigtevecht en Nederhorst den Berg één gemeente

UTRECHT/HAARLEM — Gedeputeerde staten van Noord-Holland en Utrecht zijn van mening dat de gemeenten Nigtevecht en Nederhorst den Berg het beste kunnen worden samengevoegd in het kader van de bestuurlijke indeling van het gebied van Nigtevecht en omgeving. De beide provincies hebben overleg gepleegd na de totstandkoming bij wet van de gemeentelijke herindeling van de Utrechtse Vechtstreek.

Geen stemmigheid kon echter worden verkregen bij welke provincie de nieuw te vormen gemeente het best zou kunnen worden ingedeeld. De minister van Binnenlandse zaken besloot bij deze stand van zaken de raden van beide gemeenten hierover te horen, die zich in meerderheid van stemmen uitspraken voor indeling bij de provincie Utrecht.

Zeer onlangs werden G.S. van Noord-Holland en Utrecht als vervolg hierop in kennis gesteld dat de Koningin de minister van Binnenlandse Zaken heeft gemachtigd toepassing te geven aan artikel 165 van de gemeentewet ten einde te komen tot een ontwerp van wet, strekkende tot samenvoeging van

de gemeenten Nigtevecht en Nederhorst den Berg in die voege dat de westelijke grens van de nieuwe gemeente wordt gelegd in het Amsterdam-Rijnkanaal en de noordelijke grens het tracé van de ontworpen rijksweg 6 volgt en tot indeling van de aldus te vormen nieuwe gemeente bij de provincie Utrecht.

Met toezending van dit voorstel aan de raden van Nigtevecht, Nederhorst den Berg en Weesp is de eerste fase van de wettelijke procedure voor grenswijzigingen geopend. De gemeenteraden hebben thans drie maanden de tijd hun standpunt te bepalen.

Het ligt in de bedoeling in de volgende fase van de wettelijke procedure het bovenstaande voorstel te combineren met het grenswijzigingsvoorstel van de gemeenteraad van Weesp. Het wordt ook voor die gemeente aan te stellen dat de noordgrens wordt gelegd langs de geprojecteerde rijksweg 6 en voorts dat als oostgrens van die gemeente het Amsterdam-Rijnkanaal wordt aangehouden (overgang westelijke deel van Nigtevecht naar de gemeente Abcoude).

is op Noord-Holland. De gemeente hoort aangesloten te zijn bij een gewest Gooiland.

Na uitgebreide discussie wordt met algemene stemmen gekozen voor samenvoeging met Nigtevecht, terwijl bij stemming blijkt dat de drie VVD-raadsleden de nieuwe gemeente ingedeeld willen zien bij de provincie Utrecht, de overige raadsleden vinden dat er op dit punt niets hoeft te veranderen.

In deze tijd komt ook de indelingsvariant Nederhorst den Berg, Nigtevecht en de voormalige gemeente Vreeland (vanaf 1964 bij Loenen ingelijfd) serieus ter sprake.

Spijt-motie

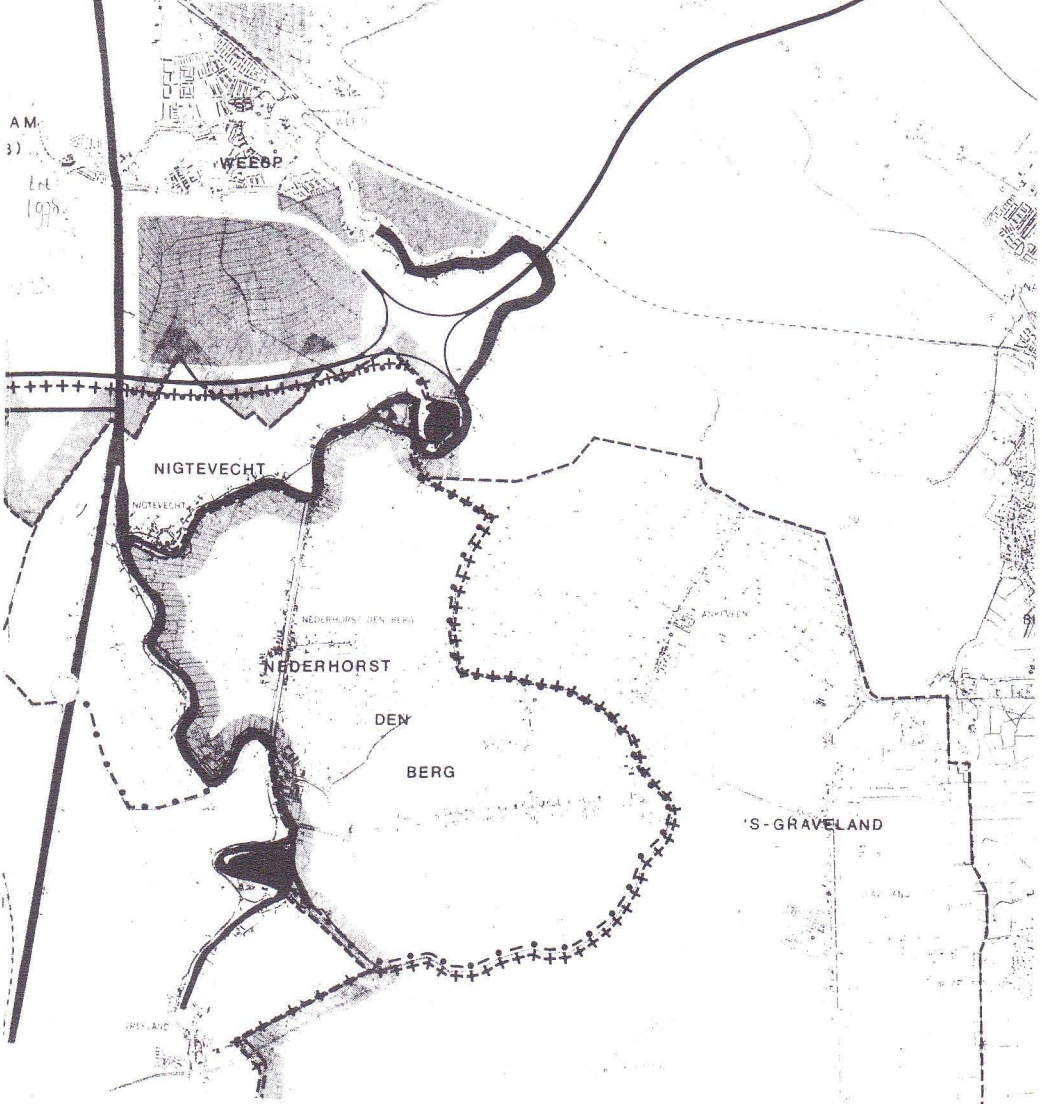
In de raadsvergadering van 6 september 1973 moet de raad reageren op een advies van de Interprovinciale Commissie van de Minister van Binnenlandse Zaken over de samenvoeging.

De heer Blok (PvdA) is tegenstander van brug en samenvoeging. Nederhorst den Berg kan best zelfstandig blijven, samenvoeging heeft geen enkele zin. Het spijt hem, dat hij indertijd "voor" gestemd heeft. Hij legt de Raad een motie voor, waarin hij "overwegende, dat deze samenvoeging kosten voor infra-structurele voorzieningen meebrengt, die niet in verhouding staan tot het beoogde doel;". Verder stelt de motie, dat het beheer van de nieuwe gemeente duur zal zijn, een brug en weg de agrarische Kuijerpolder zal aantasten en Nigtevecht totaal op Weesp gericht is. Hij verzoekt de Raad het " besluit aan het college van gedeputeerde staten van de provincie Noord-Holland ter kennis te brengen, dat hij niet kan instemmen met de voorgestelde opheffing van de gemeente Nederhorst den Berg."

De heer Blok wijst er ook op, dat de bestuurlijke problemen van deze kleine gemeente aanzienlijk verlicht zullen worden door deelname aan het te vormen gewest Gooiland.

Waarnemend burgemeester Jongeneel heeft zich nooit voorstander van samenvoeging betoond. Dit heeft alleen zin, als het gaat om twee op elkaar afgestemde kernen. De heer Blok stelt verder, dat niemand zich ooit enthousiast getoond heeft voor deze zaak. De beslissing over de motie wordt uitgesteld tot de vergadering van 4 oktober.

- BESTAANDE PROV. GRENS
- + + + + + BESTAANDE TE HANDHAVEN PROV. GRENS
- + + + + + NIEUWE PROV. GRENS ZOALS DOOR DE MINISTER VOORGESTELD
- BESTAANDE GEM. GRENS
- · · · · BESTAANDE TE HANDHAVEN GEM. GRENS
- · · · · NIEUWE GEM. GRENS
- TRACE R.W. 6
- GEPROJECTEERD KANAAL
- ▨ BEBOUWING

A.M.
3)
L.H.
10/6

Samenvoeging van de baan

De heer Blok blijft bij zijn standpunt, dat het roer om moet.

De heer Stalenhoef (CCP) vindt, dat het een vreemde indruk zal maken als de raad, na zich twee keer voor samenvoeging uitgesproken te hebben, nu tegen gaat stemmen. De burgemeester vindt ook, dat dit geen blijk geeft van bestuurlijke sterkte. Verder is hij van mening, dat er werk gemaakt moet worden van de benoeming van een vaste burgemeester, daar dit punt steeds door de discussie heen loopt. B.en W. ontraden de motie-Blok.

De Raad steunt tenslotte de motie niet en blijft bij het voorstel van B.en W.: Samen met Nigtevecht en bij Noord-Holland.

Het voorstel is volledig van de baan als de gemeente Nigtevecht in 1989 bij de gemeente Loenen gevoegd wordt.

In 1979 verschijnt een nota van uitgangspunten voor gemeentelijke herindeling van kleine gemeenten van G.S. van Noord-Holland. Aan opheffing van Nederhorst den Berg als zelfstandige gemeente wordt niet gedacht. De Raad vindt het zeer geschikt, dat de gemeente buiten schot blijft.

Commissaris der Koningin, de heer de Wit, deelt in 1985 bij een werkbezoek mee, dat een gemeentelijke herindeling de eerste tien jaren niet aan de orde zal zijn.

Een levenskrachtige gemeente

De provinciale adviescommissie vindt in 1986: "het inwonertal van Nederhorst den Berg moet te gering geacht worden om het minimum takenpakket naar behoren uit te voeren."

In een motie vastgesteld op 11 december 1986 reageert de raad nogal stellig, dat de commissie "wel uitzonderlijk gemakkelijk en lichtvaardig" tot die conclusie komt en stelt, dat Nederhorst den Berg een levenskrachtige gemeente is met een behoorlijk voorzieningspeil en een gezonde geldelijke structuur. Het takenpakket wordt naar behoren uitgevoerd. Bij herindeling wordt vermindering van het voorzieningenniveau gevreesd en ook nog afne-

ming van de kwaliteit van het openbaar bestuur. Tevens wordt gevreesd, dat "de thans grote betrokkenheid van de burgers ... zal verminderen;" en bovendien, "dat de herindeling in strijd is met het streven de burgers bij het bestuur te betrekken." De gemeenteraad besluit zich met alle kracht te verzetten tegen herindeling.

Na 1986 komt eventuele wijziging in de bestuurlijke samenstelling niet meer echt aan de orde. Af en toe wordt door vermeend betrokken partijen een losse flodder afgeschoten.

Hernieuwde discussie

Begin 1995 komt de discussie weer tot leven. De term "Gooi-stad" valt veelvuldig, maar dit idee vindt weinig weerklank. De heer Vroegindewij, CDA Statenlid uit Nederhorst den Berg, ziet er ook niets in. Eerst moet de meerwaarde van samenvoeging maar eens aangetoond worden. "Wat in de loop van de geschiedenis is opgebouwd, zoals in kleine kernen als ... Nederhorst den Berg moet je (met een bestuurlijke samenvoeging) niet verder uit-hollen. Die kleine kernen hebben een eigen sociaal-cultureel leven en kunnen met een sluitende begroting een goed voorzieningenniveau in stand houden.

In een kleine gemeente is de afstand burger-bestuur en burger-ambtenaarklein", meldt hij in de Gooi- en Eemlander van 4 januari 1995.

In een nota van minister Dijkstal (maart 1995) wordt uitgesproken, dat een nieuwe bestuurlijke organisatie drie bestuurslagen zal kennen: rijk, provincie en gemeente. Het gewest, de zgn. vierde bestuurslaag tussen gemeente en provincie, zal moeten verdwijnen. Versterking van provincie en gemeente zal nodig zijn. Een gemeente dient een volwaardig takenpakket te hebben. Een minimum inwonertal wordt niet genoemd. De mogelijkheid tot samenwerkingsverbanden wordt opgehouden.

Bergs perspectief

De gemeente brengt een uitgebreid rapport uit: "Bestuurlijke indeling van Nederland in Bergs perspectief."

Daarin wordt gesteld, dat - hoewel het zelfstandig voortbestaan op termijn problemen zal kunnen geven - een zelfstandig Nederhorst den Berg voorop staat.

Van het voornemen deze nota via 'n voorlichtingsavond bij de inwoners ter discussie te stellen komt door een bestuurlijke fout helaas niets terecht. Op 17 september 1996 verschijnt praktisch niemand. Desondanks worden er in de gemeenteraad verdere besluiten genomen, die verstrekkende gevolgen kunnen hebben. Besloten wordt, op verzoek van Loosdrecht (Utrecht) en 's-Graveland (N-H), een onderzoek in te stellen naar herindeling. Deze gemeenten zien de begerige blikken van Hilversum op zich gericht en zoeken versterking bij Nederhorst den Berg.

De provincie Noord-Holland dringt niet direct aan op actie. Zij is van mening, dat dergelijke initiatieven alleen van onderop kunnen

komen.

De zgn. Arhi-procedure¹ is een open procedure, niets meer dan een onderzoek. Informatie bij Weesp en Muiden om ook gesprekken te beginnen leert, dat deze gemeenten dat nog niet oppor-tuun vinden, hoewel er met Weesp aardig wat samenwerking is en deze gemeente zeker behoorlijk toegerust is om een centrum-functie te kunnen vervullen. Nederhorst den Berg lijkt voor de muziek uit te lopen. Loosdrecht en 's Graveland willen gewoon samen gaan met Nederhorst den Berg om inlijving bij Hilversum te voorkomen, niet meer dan dat.

Niet meer dan een peiling

Vele varianten vliegen over de bestuurstafels. BEL-gemeenten² luiden de samenwerking in, inwoners van BALL-gemeenten³ zien geen bal in samengaan, het fervent anti-(gewestelijke)-samen-werking opererende 's-Graveland gaat naarstig op zoek naar samenwerkingsverbanden, Loosdrecht bij Loenen, Nederhorst den Berg met Weesp en Muiden. De NLG/NGL-gemeenten zijn zoekende. De burgemeesters zien het als een onafwendbare zaak.

Uiteindelijk krijgen de burgers van Nederhorst den Berg op 19 maart 1997 toch nog gelegenheid hun zegje te doen, maar een inspraakavond of hoorzitting mag het niet heten. Veel illusies, dat er iets met opmerkingen gedaan kan worden hoeft men blijkbaar niet te hebben. Het gemeentebestuur meent niet meer te kunnen bieden dan een peilavond. Menigeen van de aanwezigen kan niet zo enthousiast meegaan met de uitspraak van de voorzitter, dat de trein rijdt en waarschijnlijk niet meer gestopt kan worden. De vertegenwoordigers van de politieke partijen draaien wat om de hete brij heen. Als er noodgedwongen toch iets van moet komen heeft de NLG-optie de voorkeur, zou als peilresultaat aangemerkt kunnen worden.

Tenslotte wordt nog een nader onderzoek beloofd naar voor- en nadelen van de plannen, waarbij ook de mogelijkheden tot samenwerking alsnog bekeken zullen worden.

Nederhorst den Berg

De gemeenteraad van 's-Graveland is er blijkbaar zo stellig van overtuigd, dat er niets anders te bedenken valt, dat er een personeelsadvertentie geplaatst wordt, waaruit opgemaakt kan worden, dat sollicitanten in dienst komen van "Vergroot- 's-Graveland". Vooruitlopend op een eventuele herschikking van gemeentelijke indelingen maakt de gemeenteraadsvergadering van de Rand-Gooigemeente zich zelfs al druk over de prijs van een kopie gemaakt op het kopieerapparaat van de zozeer gewilde eventuele fusiepartner: Nederhorst den Berg, de reddingsboei of de begeerde bruid!

Wat er ook van moge komen, in de overwegingen, gesprekken, discussies en raadplegingen zal toch zeker meegenomen moeten worden, dat een eeuwenlang goed functionerende bestuurseenheid niet zo maar zonder meer opgeheven kan worden. Het staat nog te bezien, of een nieuwe grotere gemeente beter, goedkoper en democratischer zal functioneren dan drie gevestigde kleinere, die onderling kunnen samenwerken op terreinen, waarop dit logisch, voordelig, zinvol en goed met betrokken burgers gerealiseerd kan worden.

Nederhorst den Berg waard om van te houden, waard om te behouden.

1. Arhi = Algemene Regelen Herindeling
2. BEL = Blaricum, Eemnes en Laren
3. BALL = Breukelen, Abcoude, Loenen en Loosdrecht

Gegevens:

Zie Werinon maart 1997 - nr. 25, Nederhorst den Berg zelfstandig (1).

Notulen GR.NdB. - 9 dec 1971, 6 sept. 1973, 4 okt. 1973., 10 jan. 1980, 11 dec. 1986.

Verslag Cie. ABZ., 19 dec. 1979.

Gooi - en Eemlander 4 jan. 1995., 16 jan. 1995.

Het buitenverblijf "Schulpenburg" in Overmeer

Els N.G. van Damme

Nederhorst den Berg was in de Gouden Eeuw één van de Vechtdorpen, die een graantje meepikten van de toenemende welvaart. Verschillende rijke kooplieden kozen ons dorp als verblijfplaats om de drukte van de uitdijende stad te ontvluchten en de vrije tijd in de natuur door te brengen. Men kocht meestal land en een boerderijtje op en verfraaide dit bezit in de loop van de jaren tot een buitenplaats. Aanvankelijk was zo'n buitenverblijf niet veel meer dan een verfraaide boerderij. Pas in de loop van de 18e eeuw werden er veelal ingrijpende wijzigingen aangebracht, die de boerderij tot een buitenplaats maakten.

Het aanzien van ons dorp moet in de 18e eeuw op bepaalde plaatsen een rijke aanblik gehad hebben. Er waren diverse buitenplaatsen in en rond Nederhorst den Berg. Enkele ervan staan beschreven in het Werinon-nummer "Petersburg"¹. Heel mooi moet het ook geweest zijn in Overmeer. Behalve de buitenplaats "Overmeer", gelegen aan de Vecht, was er de buitenplaats "Schulpenburg", gelegen tussen restaurant "De Herberg" en de huidige Kastanjelaan. De geschiedenis van "Schulpenburg" levert ons weinig gegevens op over de architectuur van de buitenplaats. Er zijn geen stukken gevonden die een afbeelding of zelfs maar een beschrijving van het bouwwerk bevatten. Het verhaal van de Plaats is echter vooral ook interessant vanwege de bewoningsgeschiedenis.

Vanaf de 16e eeuw heeft er een belangrijke migratie plaatsgevonden vanuit Oost-Nederland en vanuit de aangrenzende gebieden in Duitsland naar het toen rijke Holland. Naast religieuze achtergronden (vooral bij migranten uit het zuiden, zoals de Hugenoten) waren economische redenen om deze trek te maken van grote betekenis. Zowel op het platteland als in een bloeiende stad als Amsterdam konden alle rangen en standen worden aangetroffen. Het is belangrijk zich te rea-

liseren dat Amsterdam na 1650 voor meer dan de helft uit immigranten bestond en voordien een nog hoger percentage buitenlanders kende. Deze problematiek is dus niet nieuw. In de 17e eeuw was zo'n 60% van deze nieuwkomers van Duitse nationaliteit². Deze mensen kwamen hier aan als vaklui: varenslieden (uit de kuststreken afkomstig), bakkers, schoenmakers en kleermakers (meer uit het binnenland); en ook kooplieden. Met de meegebrachte vaardigheden konden zij zich meestal redelijk snel een plaats verwerven in onze samenleving. Op het platteland, zoals in Weesperkarspel³, kwamen er vooral landbouwers en tuinlieden en vond men ook ambachten zoals broodbakker. De bewoningsgeschiedenis van Schulpenburg is een illustratie van dit tijdsverschijnsel.

1720-1746

Vanaf ongeveer 1675 behoorde de familie Johan Graskaas tot de aanzienlijken in Nederhorst den Berg. Johan was openbaar notaris bij het Hof van Utrecht en van 1674-1710 secretaris van Nederhorst den Berg⁴. In enkele van zijn akten staat vermeld dat hij woonachtig was in Diemerbrug, hij werd evenwel op 19 maart 1711 in Nederhorst den Berg begraven. Hij, en ook zijn zoon Johan jr. en dochters Jannetje en Lijsbeth, bezaten veel land in Nederhorst den Berg. Toch zijn daar over hen weinig persoonlijke gegevens te vinden.

Zoon Johan was getrouwd met Catharina Tabacq. Zij hebben de kiem gelegd voor "Schulpenburg", dat echter pas later tot wasdom zou komen. In de beginjaren van de 18e eeuw kocht Johan Graskaas jr. hier en daar wat land en boerderijtjes. Zijn zusters Lijsbeth en Jannetje bezaten door hun huwelijk met respectievelijk Willem Veenman (zij woonden in Abcoude) en Aert Jan Horn een huis en een erfje gelegen op de Kolk in Overmeer.

De Kolk was een vroegere sluis voor de invaart naar de Horstermeer, een verbinding dus tussen de toen nog bestaande Horstermeer en de Vecht. Deze verbinding is in fig. 1 op een

18e eeuwse kaart⁵ te zien en liep langs de huidige Randweg en Meerhoekweg naar het hoge witte huis (dat er toen nog niet was), tegenover restaurant "De Herberg". Dat huis werd in 1895 gesticht als stoomgemaal om de inmiddels drooggelegde Horstermeer te ontwateren⁶.

De echtgenoten van Johans beide zusters waren in 1720 overleden en de vrouwen verkochten hun bezittingen aan hun broer Johan op 5-4-1720 en 7-10-1722⁷ ⁸. Het is niet duidelijk of het echtpaar Graskaas er gewoond heeft. In 1743 zijn beide overleden, een Johan Graskaas wordt op 19 december 1726 in Nederhorst den Berg begraven. Op 13 maart erft hun dochter Grietje het bewuste huis van haar ouders⁹. Zij is echter inmiddels ook al weer weduwe (van Pieter Timmer) en verkoopt het huis op 28 november 1746 aan Jacobus Feijten uit Amsterdam¹⁰.

1746-1748

Wat Jacobus Feijten kocht, was nog geen buitenplaats, want de omschrijving van het eigendom is summier: *een huis met een boomgaard te Overmeer*. Het belendde ten noorden de Drossaard en Schout van Vreeland: Hendrik van Soesdijk, ten oosten en ten zuiden het zogenaamde "Haverland" en ten westen de Wagenweg. Het lag dus niet direct langs de Vecht, maar werd daarvan afgescheiden door de weg. Er was wel een overpad naar de Vecht. De bezitter was erfpacht verschuldigd aan de Heer van Nederhorst en wel 28 stuivers per jaar.

Zoals in die tijd veel gebeurde, zal Feijten wel af en toe van het huis gebruik gemaakt hebben om van het buitenleven te kunnen genieten. Hij woonde in Amsterdam op het Rapenburg en trouwde op 30 augustus 1726 met Maria Outersterp; er werden door hem twee kinderen aangegeven. Hij stierf echter al spoedig na aankoop van het pand, en wel op 28 juli 1747 te Amsterdam. Het pand bleef dus maar 1½ jaar in zijn bezit. Zijn beroep is niet met zekerheid bekend. Misschien was hij

de timmerman die later op de IJgracht in Amsterdam woonde¹¹.

1748-1785

Op 4 september 1748 verkoopt de weduwe Feijten het huis aan Jan Hendrik Ma(r)smeijer, ook wel geschreven als Masmaijer, uit Amsterdam¹². Waarschijnlijk kwam hij oorspronkelijk uit Duitsland, uit (het onbekende) Teuten, hij werd namelijk in 1757 genoemd in het poortersboek van Amsterdam toen zijn schoonzoon Hendrik Muijfels, afkomstig uit Teuten, daar als poorter werd ingeschreven¹³. Beide waren holdraaier, ofwel houtdraaier. Zij waren niet vermogend, want werden voor de personele belasting aangeslagen voor *f* 600,--¹⁴. Jan Masmeijer was dus de tweede bezitter van het huis met een Duitse origine. Hij trouwde in Amsterdam en wel met Maria Extercord op 13-1-1735 (ondertrouw) en zij kregen er vijf kinderen. Drie van hen stierven jong. Zij woonden aan de Waal in Amsterdam¹⁵. Zij hebben dus zeker niet hun vaste domicilie in Overmeer gehad, maar er hoogstens nu en dan verbleven, zoals dat in die tijd gebruikelijk was. De bezitting is vele jaren hun eigendom geweest en werd groter door aankoop van land. Daar was een interessant stukje bij, dat werd gekocht op 22 oktober 1749¹⁶ van Jan Willem Visscher, schepen van Nederhorst. Deze handelde veel in grond. Hij verkocht *twee hotbosschjes ... het ene gelegen tusschen het Jaagpad en de Wagenweg, het andere gelegen over de dijk in de Meeruitterdijksche Polder*. Beide bosjes lagen ongeveer aansluitend (ten noorden) van hun bezitting en waren afkomstig uit de erfenis van de Drossaard van Vreeland: Johan van Soesdijk. In 1773 blijkt Johan Hendrik Masmeijer overleden te zijn en verkoopt zijn weduwe het eerste bosje weer door aan Adrianus Smit te Overmeer¹⁷.

In 1784 is ook Maria Extercord overleden en op 4 januari vindt er een boedelscheiding plaats¹⁸. Het echtpaar Masmeijer-Extercord heeft dan twee volwassen kinderen gehad: Maria

en Martinus, maar beiden zijn al overleden. De enige levende erfgenamen zijn hun kleinkinderen Maria en Lucretia, beiden dochters van Martinus. Maria erft dan de bezitting en inmiddels draagt deze een naam: "Schulpenburg". Dat wijst er wel op dat de familie Masmeyer er een bijzondere binding mee heeft gehad. Verder lijkt er toch nog weinig spectaculairs aan te beleven, want het is nog steeds een eenvoudig huis met een schuur en een erf.

Maria Masmeyer was ongehuwd en verkocht op 21 maart 1784 Schulpenburg aan Johan François Bentink¹⁹.

1784-1809

Johan François Bentink was afkomstig uit Oldenzaal en daarmee een voorbeeld van een migrant uit het oosten van Nederland. Hij werd er op 5 maart 1743 geboren uit Meinard Albert Bentinck, die daar koster (custos) was in de Plechelmuskerk, en Gijsebartha Johanna Reinjack²⁰. Johan kwam op zeker moment naar Amsterdam en woonde er op de Achterburgwal. Daar ontmoette hij zijn vrouw Maria Curtenius. Zij was de dochter van de Amsterdamse predikant prof.dr. P.Th. Curtenius, woonachtig op de Binnen Amstel. Mogelijk heeft deze connectie hem aan Amsterdam gebonden, en zijn Amsterdamse carrière gestuurd. Niemand van zijn broers en zusters is namelijk in Amsterdam terecht gekomen. Hij werd in 1775 "Clerq ter Thesaurie Ordinaire"²¹ en later boekhouder en thesaurier van Amsterdam. Zij kregen tien kinderen.

Nu vangt er een belangrijke periode aan voor "Schulpenburg" en de familie Bentink heeft daarop een aanzienlijke invloed gehad. Ook het aanzien van Overmeer veranderde ingrijpend, want Johan François Bentink bezat reeds de Buitenplaats "Overmeer", die hij in 1777 had gekocht²². Wanneer na zijn dood op 19 februari 1805 zijn zaken worden afgehandeld door zijn zonen Petrus Cortenius, Johan François en Meinardus Albertus, gaat op 28 november 1809 de "Buitenplaats Schulpenburg" over naar Jan George Hendrik Asschen te Amster-

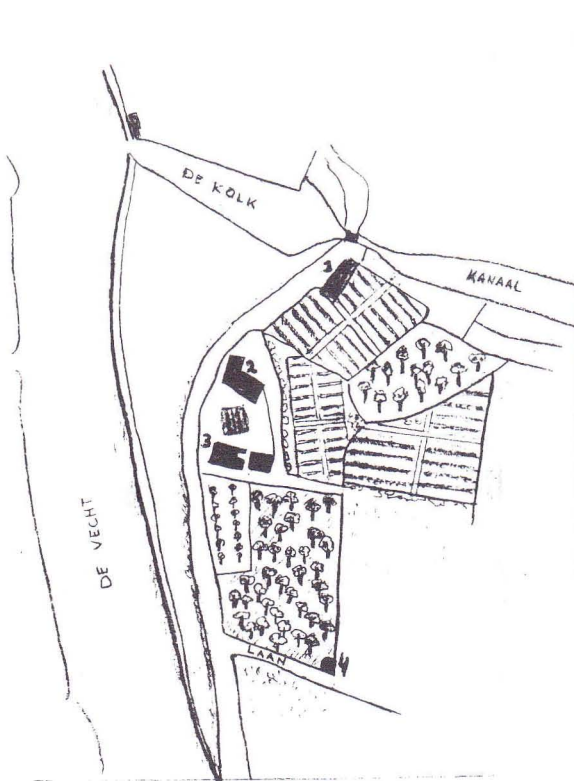

Fig. 2: Ligging van "Schulpenburg" in Overmeer (22):

- 1 = Herberg
- 2 = Klein Schulpenburg
- 3 = Groot Schulpenburg
- 4 = Koepel

dam²³. Want een "Buitenplaats" is het nu geworden: *met een Heerenhuijzinghe, Koetshuijs, Paardenstallinghe, naast bestaande Huijzinge, Bergschuur, Tuinlaanen, Slingerbosch en Boomgaard*. Het bestaat dus uit twee huizen, die later terugkomen als Groot en Klein Schulpenburg. De ligging van beide huizen is aangeduid in fig. 2²⁴. Daarop is ook te zien dat de buitenplaats over een koepel beschikte, in de zuidpunt van het terrein, uitkijkend over de weilanden. De tuin was voorzien van bospartijen (grote bomen), van een boomgaard (kleine boompjes) en van moestuinen.

1809-1816

Jan Georg Hendrik Asschen was rentenier en woonde op de Keizersgracht in Amsterdam. Hij was ook weer uit Duitsland afkomstig, geboren in Esens, in Oost-Friesland in 1743. In 1773 werd hij poorter in Amsterdam²⁵ en was van beroep winkelier. Hij was dus vermoedelijk niet zeer welgesteld, maar behoorde zeker wel tot de vooruitstrevende handelslieden, die hun succes wilden beproeven in het welvarende Nederland. Hij trouwde in Amsterdam op 6-12-1771 met Catharina Grave. Zij kregen twee kinderen in Amsterdam, maar in 1780 overleed Catharina. Asschen is niet hertrouwd. Of hij vanaf 1809 veel op de Buitenplaats vertoefd heeft, is niet te zeggen. Een deel van de Plaats en wel Klein Schulpenburg, het meest zuidelijk gelegen (fig. 2), werd bewoond door Pieter Greebe. Pieter Greebe was landman en had de verzorging van de buitenplaats tot taak. Het andere van de twee huizen: Groot Schulpenburg, werd mogelijk door Jan Asschen gebruikt. Wanneer deze 73 jaar oud is geworden, is het kennelijk tijd de bezittingen van de hand te doen. Op 26-12-1821 sterft Jan Asschen in Amsterdam op 78-jarige leeftijd.

1816-1820

Op 13 mei 1816 kocht Pieter Greebe, die al op Klein Schulpenburg woonde, de gehele buitenplaats²⁶. Er was ook een

tuin bij, gelegen over de dijk in de Meeruiterdijkse (of Prut-)polder, een tuin die erfpachtgoed was van de Ridderhofstad Nederhorst met een canon (huur) van 2 stuivers per jaar.

Pieter Greebe behoorde ook weer tot de immigranten, die ten gevolge van de slechte economische omstandigheden in Duitsland toentertijd, hun geluk in het rijke Nederland kwamen zoeken. Hij was geboren in 1783 te Holtensen, dat ergens in "t Hannoverse" moet liggen. Hoewel veel Duitse immigranten hun vaste domicilie alhier verwierven door een huwelijk met een Nederlandse, kwam Pieter Greebe hier waarschijnlijk met zijn vrouw: Engel Sophie Dorothee Pettig. Waar zij geboren is en waar zij getrouwd zijn, is onbekend.

Pieter is niet oud geworden. Op 4-3-1818 overleed hij in Nederhorst den Berg op 35-jarige leeftijd. Hij liet een vrouw en zes kinderen achter, waarvan het enige zoontje Johannes Pieter enkele maanden na zijn vader overleed.

Deze gebeurtenissen zetten de neergang van "Schulpenburg" in. Kennelijk ontstonden er financiële problemen. Op 25 april 1820 worden enige roerende goederen uit "Klein Schulpenburg" in opdracht van de weduwe geveild voor een bedrag van *f* 60,75²⁷.

1820-1821

Op 25 maart 1820 komt makelaar Gerardus Blancke in zicht. Deze makelaar, die zeer veel bezittingen in Nederhorst den Berg had, was gevestigd in Amsterdam. Hij verscheen overal waar de ondergang van buitenplaatsen dreigde en heeft alle niet meer te beheren buitenplaatsen in Nederhorst den Berg opgekocht. Ook de buitenplaats "Schulpenburg" hoorde daarbij. Hij kocht Schulpenburg voor *f* 3.600,--²⁸ en weet op 20 mei 1821 "Groot Schulpenburg" voor hetzelfde bedrag door te verkopen aan Jan Frederik Bekötter²⁹.

1821-1844

Jan Bekötter was gezien zijn naam weer van buitenlandse

herkomst. Hij was administrateur van de stads klok- en geschutsgieterij in Amsterdam. Merkwaardigerwijze zijn over hem in de Amsterdamse archieven verder geen gegevens aangetroffen. Deze Jan Bekötter had of kreeg waarschijnlijk financiële problemen, want wanneer op 16 juni 1844 Gerardus Blancke komt te overlijden, blijkt tot diens boedel ook Schulpenburg als hypotheccair bezit te behoren^{30 31}.

1844-1850

"Schulpenburg" was gelegen naast het huidige restaurant "De Herberg". Dit pand werd in de boedelbeschrijving van makeelaar Blancke in 1844 omschreven als: *Huis, koetshuis en stalling, thans gebruikt tot Logement*, genaamd "De Nieuwe Aanleg" (fig. 2). Blancke kocht het in 1820 voor f 1.140,-- uit de erfenis van Pieter Bak, de logementhouder³². Wanneer het logement is geworden, is niet duidelijk. De vrouw van Pieter Bak: Geertje Oosterwijk, erfde het als enige dochter van haar vader Jan Oosterwijk in 1820³³. Deze bezat het reeds sedert 1758³⁴.

Toen Schulpenburg later, na de dood van Gerardus Blancke in 1844 werd geveild, werd het gemijnd door Gerardus Bak (de zoon van Pieter), Groot en Klein Schulpenburg samen voor f 3.300,--³⁵. Ook hij was kastelein. Tot de gebouwen van Groot Schulpenburg behoort ook een koepel, daarvan was in eerdere stukken nimmer sprake, maar deze staat wel aangegeven op de kadasterkaart (fig. 2). Het logement ging over in handen van Johannes van Dijk, kastelein in Overmeer, voor f 3.075,--³⁶.

Het einde van Schulpenburg naderde. Gerardus Bak hield de buitenplaats enkele jaren in zijn bezit, maar verkocht in 1846 Groot Schulpenburg aan Frans Portengen³⁷ voor f 1.400,-- en in 1850 Klein Schulpenburg, het noordelijkst gelegen, aan Johan Rudolf Boekweg voor f 900,--³⁸.

"Groot Schulpenburg" 1846-1876

"Groot Schulpenburg" kwam in 1846 weer voor enkele jaren in bekende handen. Op 16 december 1820 was Frans Portengen namelijk met de weduwe van Pieter Greebe: Engel Sophie Dorothee Pettig getrouwd. Frans Portengen was afkomstig uit Kortenhoef. Hij was werkmans en 20 jaar jonger dan zij. Zij woonde reeds op Schulpenburg en dat zal aanleiding geweest zijn om de buitenplaats te kopen. Het bezit was echter niet van lange duur. In 1850 verkoopt Frans Portengen het pand voor f 1.500,- aan Johannes Severs uit Amerongen³⁹, die het op 3 januari 1862 weer doorverkoopt aan Anthonie Beekman⁴⁰. Hij was arbeider en huurde het inmiddels. Vervolgens komt het op 16 februari 1867 aan de rietdekker Cornelis Letter uit Overmeer⁴¹.

"Klein Schulpenburg" 1850-1876

In 1875 blijkt het pand nog steeds in het bezit van de erven Johan Rudolf Boekweg te zijn, en wel van zijn weduwe Teuntje Maria Bergheger. Het wordt op 15 mei 1875 geveild⁴² en blijkt dan te bestaan uit twee woningen. Het wordt gemijnd voor f 2.421,- door Hendrik Snel Hermanuszoon uit Overmeer. Hij is hoepelbuiger. Het huis gaat dan van hand tot hand. Reeds het jaar daarop vindt de volgende overdracht plaats en wel op 3 februari 1876 aan Wouter van Rooijen, broodbakker, en zijn broer Pieter Anthonie van Rooijen, graanhandelaar⁴³, ook weer voor korte tijd.

Groot en Klein Schulpenburg hebben, opgesplitst in meerdere woningen, nog vele jaren als gewone woonhuizen dienst gedaan, totdat ten behoeve van de bouw van een kleuterschool tussen 1954 en 1956 alle overblijfselen van vroegere rijkdom werden weggevaagd⁴⁴. Nu staan op het Schulpenburg-terrein seniorenwoningen.

Noten:

1. *Jan Baar e.a. (red.) Petersburg, een verdwenen buitenplaats. Werinon 1996.*
2. *Ad Knotter, Vreemdelingen in Amsterdam in de 17e eeuw. Holland 27:219-235, 1995.*
3. *Jan Lucassen, Tijdelijke of permanente vestiging van Duitsers in Holland. Holland 27:254-262, 1995.*
4. *Graskaas, ONA Ned.den Berg 3866-3868 SAGV, Hilversum.*
5. *Ged. Van OSK, H50-1, ARA 's-Gravenhage.*
6. *J. Krol, De geschiedenis van Nederhorst den Berg, Arnhem 1949.*
7. *ORA Ned.den Berg 3352:269 SAGV.*
8. *ORA Ned.den Berg 3352:311 SAGV.*
9. *ORA Ned.den Berg 3355:49 SAGV.*
10. *ORA Ned.den Berg 3355:102 SAGV.*
11. *W.F.H. Oldewelt, Kohier van de personele quotisatie Amsterdam over het jaar 1742. A'dam Genootschap Amstelodamum, 1945.*
12. *ORA Ned.den Berg 3355:111 SAGV.*
13. *Poortersboek Amsterdam 22:374.*
14. *Zie noot 11.*
15. *Zie noot 11.*
16. *ORA Ned.den Berg 3355:119 SAGV.*
17. *ORA Ned.den Berg 3357:286 SAGV.*
18. *ORA Ned.den Berg 3359:4 SAGV.*
19. *ORA Ned.den Berg 3359:59 SAGV.*
20. *Jonkhr. Van Kinschot, Aanteekeningen betreffende de afstammelingen van Gerrit Bentin(c)k, Nederlandse Leeuw pg. 36-41, 1908.*
21. *Poortersboek Amsterdam 24:18.*
22. *ORA Ned.den Berg 3388:82 SAGV.*
23. *ORA Ned.den Berg 3360:192 SAGV.*
24. *Kadasterkaart c. 1818 en OAT 1832, RANH.*
25. *Poortersboek Amsterdam 15:16.*
26. *Not. Mr. Ch.R.S. toe Laer, 17971:66 GA Amsterdam.*
27. *Not. R. Papagaaij, Weesp. 185:5357, nr. 1176 RANH.*
28. *Not. R. Papagaaij, Weesp. 185:5357, nr. 1171 RANH.*
29. *Not. R. Papagaaij, Weesp. 185:3358, nr. 1316 RANH.*
30. *Not. Johannes Bernardus van Houten 20768:86 GA Amsterdam.*
31. *Hyp.4 (1844) 83/9160:43. RANH.*
32. *Not. R. Papagaaij, Weesp. 185:5357, nr. 1238 RANH.*

33. *Not. R. Papagaaij, Weesp. 185:5357, nr. 1236 RANH.*
34. *ORA Ned.den Berg 3357:14,25 SAGV.*
35. *Not. Daniël Cornelis Santhagens, Amsterdam. 20238:145 GA.*
36. *zie noot 35.*
37. *Not. Nicolaas François Snel, Breukelen. R39-1:586 nr. 104 RAU.*
38. *Hyp.4 (1850) 83.9/341:84. RANH.*
39. *Hyp.4 (1850) 83.9/307:100. RANH.*
40. *Not. D.v.d. Horst, Weesp. 186.25:5222, RANH.*
41. *Not. C. Lasonder, 's-Graveland. NNA 's-Graveland 13, nr. 11 SAGV.*
42. *Hyp.4 (1875) 83.9/974:39. RANH.*
43. *Not. C. Lasonder, 's-Graveland. NNA 's-Graveland 22, nr. 21 SAGV.*
44. *mondelijke mededeling Karel Scherpenhuijsen.*

Met hartelijke dank aan Jan Baar voor diverse 19e eeuwse notariële gegevens.

Afkortingen bij bronverwijzingen:

RANH	<i>Rijksarchief Noord-Holland te Haarlem</i>
SAGV	<i>Streekarchief Gooi en Vechtstreek te Hilversum</i>
GA	<i>Gemeentearchief Amsterdam</i>
RAU	<i>Rijksarchief Utrecht</i>
ARA	<i>Algemeen Rijksarchief te 's-Gravenhage</i>

Sprekend verleden

Gerard Baar

Maar waar waren we gebleven? De Dam is opgeworpen. De wijk Horn- en Kuijerpolder moet nog gebouwd worden en de Blijkpolder ligt nog deels legakker, griend en viswater te wezen. Er is een lange weg te gaan die onderbroken werd in het vorige nummer door de bijdrage van een Berger die niet belast is met geschiedenis. Ik hoop dat het U opvalt, dat er eens iemand anders schrijft, zo niet dan kunnen wij er wel mee ophouden. Wie zin heeft mag iets insturen over zijn of haar bevindingen bij de realisatie van de Dam. Graag zelfs, want iedereen heeft zijn eigen invalshoek bij belevenissen die in grote lijnen voor iedereen gelijk zijn. Differentiatie in dorpsgeschiedenis en dorpsbelevens is een mogelijkheid als er mensen mee willen doen. Help ons de Dam over!

Over de Dam reden vrachtwagens af en aan. Zand en weer zand voor het bouwrijp maken van land dat eeuwenlang zijn nut had betoond in de voedselvoorziening van de regio en in vele huishoudens een inkomen had gebracht.

Zand is er - achteraf gezien - wat te weinig heengereden, 50 cm meer ophoging had een wat drogere woonwijk opgeleverd. Op maaiveld maait men wel, maar bouwt men niet. De gevolgen, zoals een verzakte riolering, waren van later zorg.

De trucks met oplegger brachten vrachten heipalen. Wekenlang werd het dorp door daverend lawaai vroeg uit de veren geslagen. Cement, stenen, kozijnen, glas, alles ging de Dam over. De brug stond er nog en steunde bij het idee dat ze dit alles op haar oude dag nog zou hebben moeten verstouwen.

Wie kwamen er niet allemaal over de Dam binnen? Vaders, moeders en kindertjes; die overal lid van werden, kindertjes die naar school gingen en natuurlijk moest er ook gegeten worden. De scholen werden voller, de winkels drukker en de ijsclub-

vergadering beter bezocht dan ooit te voren. Nieuwe bestuursleden, nieuwe gemeenteraadsleden kwamen er en zelfs de V.V.D. deed zijn intrede. De oude verhoudingen werden danig verstoord en soms stond men als op een slagveld tegenover elkaar. Het tij was niet meer te keren. Het werd roerig, gelijk overal rond de jaren zestig. We dachten dat het hele leven reguleerbaar was en oneindig als een Hollands landschap.

Het 'schap der vroede vaders' onderging ook verandering. Er traden driftige jongelui op de voorgrond die ver van hun geboorteplek, van hun oude gezag bevrijd waren. Zij maaiden het gras voor de voeten van de oude bestuurders weg. Wat te weinig ophoging al niet teweeg kan brengen.

De bouw in de Horn- en Kuijerpolder ging snel.

In de laatste raadsvergadering van het jaar 1970 werd goedkeuring verleend voor de bouw van 14 bejaardenwoningen door de woningbouwvereniging Goed Wonen en nog eens 14 door St. Jozeph en tevens werd voorschot verleend voor de bouw van 40 keuzewoningen door Goed Wonen. Op dezelfde avond werd ook gesproken over de Stichting "Bejaardencentrum" waarvoor men garant wilde staan ter realisering van het Centrum (nu Zorgcentrum 'de Kuijer'). Eveneens ging de Raad en bloc akkoord met de bouw van een bijzondere kleuterschool in het Horn- en Kuijerplan, een met twee lokalen en op Christelijke grondslag gebaseerd.

Er was volop beweging rond die jaarwisseling, maar de Reevaart kon nog rustig dichtvriezen en de Blijkpolder-West was nog vlak, waterig en onbedijkt.

Overmeer werd in die tijd verkeerstechnisch verbeterd en er verschenen steeds meer parkeerplaatsen. De fiets werd teruggedrongen en de opmars van de auto begon.

Overzicht van archieven en klappers betreffende Nederhorst den Berg

Streekarchief voor Gooi & Vechtstreek

adres: Oude Enghweg 23, Hilversum, Postbus 9900, 1201 GM

openingstijden: ma. t/m vr. 13.00-17.00 uur, 's morgens op afspraak

telefoonnummer: 035-6292646

Archieven van:

* betekent dat er een toegang is op het archief in de vorm van een inventaris of plaatsingslijst.

dorpsbestuur, municipaliteit, gemeentebestuur, 1625-1813 *

idem, 1700-1936 *

gemeentebestuur, 1939-c.1968 *

bevolkingsregisters (1830) 1850-1939 (1944) *

burgerlijke stand: geb. 1811-1892, huw. 1811-1912, overl. 1811-1932

oud-rechterlijk archief, 1620-1811 *

notarissen, 1664-1710, 1770-1789 *

Blijkpolder, 1708-1951 *

Broekerpolder, en Heintjesrak- en Broekerpolder, 1762-1950 *

Heintjesrak- en Broekerpolder, -1979

Horn- en Kuijerpolder, 1746-1962 *

Horstermeerpolder, 1612-1980 *

Spiegelpolder, 1779-1979 *

Spiegel- en Blijkpolder, -1979

Ned. Hervormde Gemeente, (1600) 1625-1954 *

DTB's (doop- trouw- en begraafboeken daterend voor 1811) *

doopboeken (hervormd), 1639-1823

dopen rooms-katholiek: tot 1810 behoorden de parochianen tot de
statie Ankeveen (geen DTB aanwezig)

trouwboeken (hervormd), 1639-1823

begraafboeken, 1625-1828

klappers op naam en soort akte van:

Oud-rechterlijk archief (ORA):

3357 deel I (transporten en hypotheke) 1757-1774

3357 deel II (transporten en hypotheke) 1757-1774

3358 (transporten en hypotheke) 1775-1783

3359 (transporten en hypotheke) 1782-1802

3360 (transporten en hypotheke) 1803-1811

3361 deel I (schepenakten) 1577-1655

3361 deel II (schepenakten) 1660-1710

3362, 3363, 3364 (schepenakten) 1722-1773

3365 (schepenakten) 1773-1811

Op de studiezaal bevindt zich de historische bibliotheek. Er wordt naar gestreefd om hierin ook alle (historische) publikaties betreffende Nederhorst den Berg op te nemen.

Afbeelding omslag: Overmeer, omstreeks 1954
Collectie: Historische Kring Nederhorst den Berg